

ศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งใน จ.ปทุมธานี
A STUDY OF BULLYING BEHAVIOR IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS
ONLY A CASE STUDY OF PATHUMTANI'S PRIVATE SCHOOL

¹ภัทรียา ทับทิมสี และ ²กัญญ์ฐิตา ศรีภา
¹Pattareeya Tabtimsee and ²Kantita Sripa

¹²คณะสังคมศาสตร์, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
¹²Faculty of Social Science, Royal Police Cadet Academy, Thailand
¹Corresponding Author's Email: katzy.pattareeya@gmail.com

Received:2022-09-02

Revised:2022-10-03

Accepted:2022-12-24

บทคัดย่อ

การรังแกกันในโรงเรียน นับเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน และการแก้ไขปัญหานี้ยังมีอุปสรรคอยู่หลายด้าน การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่ การรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน และศึกษาแนวทางในการปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่น เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือนักเรียน ครูหัวหน้าระดับ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น นักจิตวิทยาคลินิก ผู้ปกครอง รวมจำนวน 13 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการรังแกที่เด็กได้พบเจอคือ การพูดล้อเลียนปมด้อย การถูกกีดกันออกจากกลุ่ม ปัจจัยที่ทำให้เกิดการรังแกกัน ได้แก่ ต้องการเป็นจุดเด่น อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน การถูกอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ต่างกัน ระบบการศึกษาที่เน้นการแข่งขันมากกว่าการพัฒนาทักษะชีวิต การถูกตีตราจากสังคมรอบข้าง แนวทางในการปรับพฤติกรรม ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขพฤติกรรมของเด็ก เน้นการปรับพฤติกรรมแทนการลงโทษที่รุนแรง ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยจะช่วยให้บุคลากรทางการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญ และแนวทางการป้องกันปัญหาการรังแกกันของเด็กนักเรียน

คำสำคัญ: พฤติกรรมการรังแก; ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การรังแกกัน; แนวทางในการปรับพฤติกรรม

Abstract

There are numerous barriers to resolving the issue of bullying in schools, which has long been prevalent in Thai society. Studying the conditions that lead to student bullying in private schools and the behavioral modification guidelines for students who exhibit bullying behavior were the two main goals of this investigation.

In-depth interviews and observations were used in this qualitative research study. 13 students served as the main informants, along with teachers, school administrators, child and adolescent psychiatrists, clinical psychologists, and parents.

The findings revealed that the bullying patterns that children experienced made fun of their inferiority complexes and made them feel ostracized from the group. Bullying is caused by a variety of factors, such as the desire to dominate, peer pressure, being raised by different families, a competitive educational system rather than one that emphasizes life skills development and being stigmatized by the community.

Parents should be involved in their children's behavior modification by focusing on behavior modification rather than severe punishment, according to the behavior modification guidelines. The information gleaned from the study will assist educators in understanding the significance of and strategy for combating the issue of bullying among students.

Keywords: Bullying Behavior; The Underlying Causes of Bullying; Behavior Modification Guidelines

บทนำ

ปัญหาการรังแกกันจัดว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่นานาประเทศต่างให้ความสำคัญและหาทางแก้ปัญหา มาตลอด การรังแกกันในโรงเรียนนั้นคือจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรุนแรง การทำร้ายซึ่งกันและกัน ซึ่งจะมีผลกระทบกับเด็กทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ในระยะยาว นักเรียนที่รังแกผู้อื่น เมื่อทำบ่อยครั้งจะมีนิสัยเคยชินและมีปัญหาบุคลิกภาพแบบ ใช้ความก้าวร้าวปราศจากความรู้สึกผิด และมักจะใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา จนกลายเป็นอาชญากรและกระทำความผิดที่ร้ายแรงมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่ถูกรังแกมักมีอาการของการหวาดระแวง อ่อนไหว เครียด เก็บกด มีโอกาสเสี่ยงที่จะตกอยู่ในภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล สูญเสียความเชื่อมั่นในตัวเอง และอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายเพราะทนต่อความกดดันจากการถูกรังแกไม่ไหว นอกจากนี้ยังส่งผลให้ไม่อยากมาโรงเรียน การเรียนตกต่ำ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่จะนำไปสู่ การทำร้ายตัวเองและผู้อื่นได้ (Khangpenkhae, 2019)

สำหรับประเทศไทย การรังแกกันในโรงเรียนเป็นปัญหาที่สะสมมาเนิ่นนาน ผลการสำรวจจากกรมสุขภาพจิต และมูลนิธิยุวพัฒน์ สำรวจเมื่อปี 2561 พบว่า มีเด็กถูกรังแกในสถานศึกษา ปีละประมาณ 6 แสนคนปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศญี่ปุ่นที่มีสัดส่วนนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้น โดยลักษณะการรังแกกันในโรงเรียน มีตั้งแต่การล้อเลียนปมด้อย กีดกันไม่ให้เข้ากลุ่ม ตั้งกลุ่มรังแกเพื่อนรุ่นน้องหรือผู้ที่อ่อนแอกว่า การตบตีเพื่อแย่งแฟนกันของวัยรุ่นหญิงและถ่ายวิดีโอบันทึกภาพเคลื่อนไหวไว้เพื่อเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น (Weeraburion, 2018) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการรังแกกันที่เด่นชัดคือ การที่เด็ก มาจากครอบครัวที่หลากหลาย ทั้งการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน บางครอบครัวไม่ได้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด อาจมีความขัดแย้งภายในบ้าน (Niyomdham, 2015) โดยที่ปัญหาการรังแกกันของเด็กนักเรียนนั้น ผู้ใหญ่อาจจะมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เด็กเมื่ออยู่รวมกันจะมีปากเสียง แกล้งกันกระทบกระทั่งกันบ้างเล็กน้อย และตัวเด็กที่เป็นผู้รังแกก็จะใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเพราะมีเพื่อนมาก ครอบครัวมีฐานะดีกว่า เป็นที่รักของครู หรือแม้กระทั่งผู้ที่ตนชอบรังแกมีลักษณะทางกายภาพที่อ่อนแอกว่า ก็จะใช้อำนาจนั้นข่มเหงคนที่ด้อยกว่า ในระดับเด็กวัยรุ่น สาเหตุของการใช้ความรุนแรงมาจากความหมั่นไส้ ไม่ชอบหน้ากัน การแย่งแฟนกัน รวมไปถึงการกระทบกระทั่งทั้งวาจาและร่างกาย เช่น การดูถูกสถาบัน ปมด้อย เป็นต้น

บรรยากาศในโรงเรียนเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกกัน ซึ่งโรงเรียนรัฐบาลนั้น ครูผู้สอนมีสถานะเป็นข้าราชการ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางไปถึงยากจน ทำให้ไม่มีเวลาที่จะอบรมสั่งสอนเด็ก หรืออาจจะอบรมสั่งสอนไม่ถูกวิธี เด็กที่มาจากโรงเรียนรัฐบาลส่วนใหญ่จะปรับตัวได้ดีและมีทักษะชีวิตที่มากกว่า ส่วนโรงเรียนเอกชน เน้นการจัดการศึกษาในเชิงธุรกิจ การดำเนินงานเป็นไปในรูปแบบของบริษัท คาดหวังผลกำไรเพื่อให้ธุรกิจคงอยู่ได้ ครูมีสถานะพนักงานบริษัทเอกชน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะและการศึกษาดี การที่โรงเรียนจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยความเชื่อมั่นของผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นเรื่องความน่าเชื่อถือ สถานะทางการเงิน ฐานะทางสังคม นโยบายต่างๆ ที่เน้นตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง ซึ่งมีความเชื่อมั่นในคุณภาพการสอนของครูและระบบการจัดการของโรงเรียน การเรียนการสอนจะมีความเข้มข้น มีการแข่งขันสูง เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ เด็กที่เรียนเก่งจะได้รับการยอมรับ และได้สิทธิพิเศษในเรื่องต่างๆ มากกว่าเด็กทั่วไป จึงเกิดการแข่งขันทั้งในชั้นเรียนหรือในกลุ่มเพื่อนกันเอง รวมไปถึงการมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากผู้อื่น (Vaschkama, 2017)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนเอกชน ซึ่งเป็นเด็กตั้งแต่ช่วงชั้น ป.4-ป.6 โดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพการณ์ความรุนแรงที่ลุ่มลึก ครอบคลุมทุกมิติที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดการรังแกกัน เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีอายุตั้งแต่ 10-13 ปีมีพฤติกรรมการรวมกลุ่ม เลียนแบบเพื่อนในวัยเดียวกันอยู่มาก อีกทั้งผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีการศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี อย่างชัดเจน โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่น่าเสนอรูปแบบการรังแกกันและการจัดการปัญหาการรังแกกันของเด็กนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะสร้างความตระหนักให้กับโรงเรียน ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้ดำเนินการช่วยเหลือและวางมาตรการป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโรงเรียนอย่างจริงจัง และลดการสูญเสียคุณภาพประชากรในสังคมที่เกิดจากปัญหาดังกล่าวในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในโรงเรียน จิตวิทยาพัฒนาการ และแนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant- observation)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีจำนวน 13 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นหลัก คือ นักเรียนจำนวน 4 คน ครูหัวหน้าระดับ 2 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรอง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น 1 คน นักจิตวิทยาคลินิก 1 คน ผู้ปกครอง 4 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview guideline) โดยเน้นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ภูมิหลัง ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์เกี่ยวกับการรังแกกันของนักเรียน รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ประเด็นที่สังเกตได้แก่ ลักษณะความเป็นอยู่ของเด็กนักเรียน ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง การปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ ของนักเรียน พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลต่างๆ ในโรงเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน และพฤติกรรมนักเรียนขณะเข้าร่วมกิจกรรม วิธีการจัดการกับปัญหาการรังแกกันของเด็กนักเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งในและนอกโรงเรียน ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงและทำการจดบันทึกในขณะสัมภาษณ์ และนำมาถอดเทปคำให้สัมภาษณ์สรุปข้อมูลที่ได้นำมาเพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการทำหนังสือขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล รวมไปถึงหนังสือรับรองการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจประกอบกัน

5.2 มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยนี้ให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และดำเนินการจัดการเรียนการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียน

5.3 ในการสังเกตพฤติกรรมนี้ ผู้วิจัยจะสังเกตกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่ทราบว่ากำลังถูกผู้วิจัยสังเกตอยู่ ร่วมกับการสัมภาษณ์และพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการในช่วงเวลาหนึ่ง

5.4 เมื่อผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมไปสักระยะ ก็ได้พบกับกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงเริ่มใช้คำถามปลายเปิดที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถที่จะตอบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างอิสระ

5.5 ผู้วิจัยจะขยายประเด็นคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจวัตถุประสงค์ของคำถาม และสามารถซักถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งคำถามเหล่านี้จะเชื่อมโยงไปถึงทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาก่อนหน้านี้และผู้วิจัยยังสามารถสังเกตน้ำเสียง สีหน้า ท่าทางของผู้ให้ข้อมูลขณะที่ทำการสัมภาษณ์ได้

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ (1) การจัดระเบียบข้อมูล โดยนำข้อมูลมาถอดเทปเพื่อเตรียมการวิเคราะห์เนื้อหา (2) การกำหนดรหัสของข้อมูล โดยใช้คำหลักมาแทนที่ข้อมูลที่ได้นับที่ไว้ (3) การจำกัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว โดยเชื่อมโยงคำหลักเข้าด้วยกัน และตัดประเด็นหรือสาระที่ไม่เกี่ยวข้องออก (4) การสร้างบทสรุป เป็นการตรวจสอบข้อสรุปชั่วคราวที่ครอบคลุมปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถอธิบายข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย (Presentation of the -Research Results)

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลที่ครอบคลุมปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถอธิบายข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจน โดยนำแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา ที่ได้ศึกษาทบทวนในบทที่ 2 มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัย และยืนยันความถูกต้องของข้อมูลด้วยการให้ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะทำเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการรังแกกันที่เด็กได้พบเจอมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การล้อเลียนปมด้อย, การเอาคืนเพราะถูกแกล้งก่อน, การถูกเพื่อนกีดกันออกจากกลุ่ม, การใช้คำพูดทำร้ายซึ่งกันและกัน โดยสิ่งที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เน้นถดถอยเรียนจากครู เด็กนักเรียนผู้ปกครอง ที่มีประสบการณ์ตรง และมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การรังแกกันของเด็กนักเรียน อาศัยองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น นักจิตวิทยาคลินิก มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แม้ว่าผู้ให้ข้อมูลจะให้นิยามความหมายของการรังแกไว้ต่างกัน แต่มีความสอดคล้องกันคือการทำในสิ่งที่อีกฝ่ายไม่ชอบ การรังแกถือเป็นความรุนแรงที่ส่งผลเสียต่อร่างกายและจิตใจจนลุกลามไปเป็นปัญหาที่ติดตัวเด็กต่อไปในอนาคตเด็กที่ถูกรังแกจะเกิดปมด้อยในจิตใจไม่ยอมมาโรงเรียน ขาดสมาธิในการเรียนรู้ ส่งผลให้มีปัญหาในการดำเนินชีวิตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่เด็กที่ชอบรังแกผู้อื่นจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ใช้ความรุนแรงในการจัดการปัญหาต่างๆ

ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การรังแกกันของเด็กนักเรียน มี 4 ปัจจัยคือ ปัจจัยทางด้านชีวภาพ, ปัจจัยทางจิตวิทยา, ปัจจัยทางด้านครอบครัว, ปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งในแต่ละปัจจัยจะส่งผลให้เด็กที่รังแกและถูกรังแกมีพฤติกรรมต่างๆ ดังนี้

1.ผู้รังแก

- ปัจจัยทางชีวภาพ ส่งผลให้ผู้รังแกรังแกผู้อื่นเพราะมีความผิดปกติทางจิตโรคที่พบได้บ่อยที่สุดคือ โรคสมาธิสั้น มีผลในการควบคุมอารมณ์บกพร่อง และใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น
- ปัจจัยทางจิตวิทยาส่งผลให้ผู้รังแกรังแกผู้อื่นเพราะเด็กมีความต้องการเป็นจุดเด่น เมื่อเด็กได้พบว่าตัวเองมีข้อบกพร่องบางอย่าง ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองขาดการยอมรับ ส่งผลให้เด็กมีปมปัญหาในจิตใจ จึงแสดงออกด้วยการเรียกร้องความสนใจ เพื่อชดเชยในสิ่งที่ขาดหาย โดยแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เพื่อให้มีคนอื่นสนใจ, เมื่อเด็กคิดว่าครูไม่กล้าทำโทษ จึงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวหนักขึ้น เป็นเพราะเด็กในยุคปัจจุบันเข้าถึงโลกออนไลน์ได้ง่ายขึ้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีการศึกษาที่ดี ในบางครอบครัวเลี้ยงดูลูกแบบตามใจมากเกินไป จึงมีแนวคิดที่ครูไม่มีสิทธิ์ที่จะมาว่ากล่าว เขียนตีหรือทำร้ายร่างกายกันได้ และครูเอง ไม่อยากที่จะมีปัญหากับผู้ปกครอง จึงเมินเฉยหรือไม่ก็ต่อว่าเล็กน้อย เพื่อจะไม่ต้องทำโทษเด็กให้เกิดเรื่อง, รู้สึกว่าการได้รังแกคือความภาคภูมิใจ การที่เด็กไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง มีภาวะเครียดคับข้องใจ จึงแกล้งคนอื่นเพื่อให้ตัวเองรู้สึกดี, ต้องการได้ตอบและเอาคืน แม้ว่าจะบอกครูหรือผู้ปกครองแล้วแต่ปัญหานี้ ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ทำให้ไม่มีใครสามารถช่วยเหลือพวกเขาได้ พวกเขาต้องช่วยเหลือตัวเองด้วยการตอบโต้ในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้อีกฝ่ายหยุดการรังแกนี้ได้ จนกระทั่งเด็กได้เรียนรู้ว่าสิ่งที่ตนทำมีผลกับอีกฝ่าย ประกอบกับการที่ผู้ปกครองสอนให้ตอบโต้ด้วยวิธีเดียวกัน

- ปัจจัยทางด้านการครอบครัวยังส่งผลให้ผู้รังแกทำพฤติกรรมเพราะ มาจากครอบครัวที่มองว่าการรังแกกันเป็นเรื่องเล็กน้อย พ่อแม่จำนวนไม่น้อยที่มีทัศนคติว่าการรังแกกันเป็นเรื่องปกติ ขาดความเข้าใจในสถานการณ์การรังแกกันว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เด็กต้องเรียนรู้จากเหตุการณ์เหล่านี้ เพื่อที่จะเติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง, พ่อแม่ปล่อยปละละเลย ขาดการกำกับดูแล ขาดการอบรมสั่งสอนและการชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้เด็กไม่มีระเบียบวินัยทำอะไรตามใจตัวเอง หรือในทางกลับกันการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไปก็ส่งผลให้เด็กเกิดความเครียด จนแสดงพฤติกรรมที่ต่อต้านพ่อแม่ ต่อต้านสังคม นำไปสู่การใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น

- ปัจจัยทางด้านสังคม ส่งผลให้ผู้รังแกเพราะ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนเด็กมาจากครอบครัว ที่ต่างกัน เมื่อต้องมารวมตัวอยู่ด้วยกันในสังคมโรงเรียน จนเกิดความเกลียดชังสนิทสนมกัน ทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมซึ่งกันและกัน มีทั้งดีและไม่ดี เพื่อให้ได้การยอมรับจากเพื่อน, การเรียนรู้จากสื่อต่างๆ ได้แก่ เกม ละคร ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาการใช้ความรุนแรง, การถูกตีตราจากสังคม ในทุกๆ ครั้งที่เกิดปัญหาการรังแกกัน มักจะตีตราว่าเด็กคนนี้เกเร ชอบแกล้งเพื่อน เด็กก็จะฝังใจว่าตนเองเป็นคนเกเรจึงได้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ อยู่เรื่อย ๆ, ความพึงพอใจ ค่านิยมที่บิดเบี้ยวทางการศึกษา เด็กถูกแบ่งแยกด้วยระดับของห้องเรียน เด็กวัยเดียวกันแต่อยู่คนละห้องเรียนก็มีความคิดและค่านิยมแตกต่างกันเด็กส่วนใหญ่ในพื้นที่วิจัยจะใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย ต้องการมีชีวิตที่ทันสมัย จึงแสดงออกด้วยการใช้ของที่มีราคาแพง เด็กที่มีสิ่งของราคาแพง หรือมีฐานะใกล้เคียงกันก็จะอยู่รวมกลุ่มกัน กีดกันคนที่ไม่เหมือนกับกลุ่มตัวเองออกจากกลุ่ม ไม่ให้รวมกลุ่มด้วย

2. ผู้ถูกรังแก

- ปัจจัยทางชีวภาพ ส่งผลให้เด็กถูกรังแกเพราะ ความบกพร่องทางด้านร่างกายและการเรียนรู้ คือ มีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด เช่น เป็นเด็กออทิสติก เด็กพิการ เด็กที่มีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ล่าช้า การมีลักษณะทางกายภาพที่แปลกแยก เช่น สูงเกินไป เตี้ยเกินไป มีผิวคล้ำกว่าเพื่อนหรือมีร่างกายอ่อนกว่าเพื่อน เด็กกลุ่มนี้จึงมีลักษณะที่ดึงดูดให้เพื่อนมองเป็นตัวประหลาดแกล้งแล้วรู้สึกสนุกสนาน

- ปัจจัยทางจิตวิทยา ส่งผลให้เด็กถูกรังแกเพราะ เด็กมีบุคลิกภาพที่บกพร่องโดยไม่รู้ตัว เช่น ใจหรือจามเสียงดัง มีกลิ่นตัวแรง พูดหรือหัวเราะเสียงดัง เป็นต้น, ภาวะซึมเศร้าในวัยเด็ก ส่งผลให้เด็กมีความเครียด ขาดความมั่นใจในตัวเอง เป้อ่อนไหว ไม่มีสมาธิในการเรียน หมดความภาคภูมิใจในตัวเองทำให้เด็กที่มีพฤติกรรมชอบใช้ความรุนแรงมองว่าเป็นเหยื่อ จึงมักจะถูกกลั่นแกล้งเสมอ

- ปัจจัยทางด้านการครอบครัวยังส่งผลให้เด็กถูกรังแกเพราะ มาจากครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไป เด็กไม่สามารถแสดงออกถึงความต้องการของตัวเองได้ ต้องเชื่อฟังคำสั่งของพ่อแม่เท่านั้น และพ่อแม่เองก็ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของลูก ทำให้เด็กต้องแบกรับความเครียดเกินวัยของตัวเอง จนเด็กเกิดความกลัว ขาดความนับถือในตนเอง มีภาวะเครียดสะสม

- ปัจจัยทางด้านสังคม ส่งผลให้เด็กถูกรังแกเพราะ ค่านิยมที่บิดเบี้ยวทางการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนที่ค่านิยมแบบทุนนิยมเข้ามามีผลไม่น้อย เมื่อเด็กต้องเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยทุนนิยมและการแบ่งแยก ถ้ามีสิ่งของไม่เหมือนเพื่อนก็จะทำให้เด็กเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ทำให้เด็กเกิดความทุกข์ มีความรู้สึกแปลกแยกจากเพื่อน มีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะถูกรังแก, ระบบการศึกษาที่เน้นการแข่งขันมากกว่าการพัฒนาทักษะชีวิต เด็กอยู่ท่ามกลางค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับเกรดมากกว่าสิ่งอื่น ทำให้เกิดภาพจำว่า เมื่อเรียนเก่ง ได้เกรดดี ก็จะเป็นที่รักของผู้ใหญ่ แต่ถ้าเกรดตก ผลการเรียนแยกก็น่าจะถูกมองว่าเป็นเด็กขี้เกียจ ไม่ฉลาด และเมื่อเด็กเองก็อยากให้พ่อแม่ยอมรับจึงต้องแบกรับความคาดหวังของพ่อแม่ไว้ด้วย เมื่อไม่

สามารถทำได้อย่างที่พ่อแม่ต้องการก็จะเกิดความผิดหวังอย่างรุนแรง มีอาการ เครียดสะสม เมื่อไม่รู้จักวิธีจัดการความเครียดที่เหมาะสมก็จะขาดทักษะชีวิตที่ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน อาจจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง นำไปสู่การทำร้ายตัวเองและผู้อื่นในที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่น ผลการวิจัยพบว่า การร่วมมือกันแก้ไขปัญหารังแกกันของเด็กนักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เริ่มจาก

1.ด้านนโยบาย

1.1 ประเมินสถานการณ์เบื้องต้นในโรงเรียน เป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้ได้รู้ว่าเกิดปัญหา อะไรขึ้น เพื่อที่จะวางนโยบายในขั้นตอนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนต้องเข้าใจว่าการรังแกกันเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ บุคลากรในสถานศึกษาต้องยึดถือคติที่ว่า เด็กนักเรียนทุกคนต้องปลอดภัยในรั้วโรงเรียน

1.2 กำหนดเป็นนโยบายและมาตรการบังคับใช้อย่างจริงจัง มีการจัดการฝึกอบรมครู เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดการปัญหา และออกเป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมีหลักสูตร ที่ช่วยเสริมสร้างให้มีทัศนคติทางบวก ตระหนักถึงปัญหารังแกกันที่มีผลเสียในระยะยาว มีระบบการดูแล เด็กนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการรังแกกันลงไปในกิจกรรมการเรียนการสอนหรือ กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงปัญหาและช่วยกันสอดส่องดูแลเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงขึ้นเมื่อ ทุกคนเข้าใจและเห็นความสำคัญของปัญหาก็จะร่วมกันสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นการช่วยให้ เด็กคุ้นเคยกับการปฏิบัติที่ดี มีทัศนคติเชิงบวกกับเพื่อน ก็จะทำให้บรรยากาศในโรงเรียนดีขึ้นตามลำดับ

2.ด้านครูผู้สอน

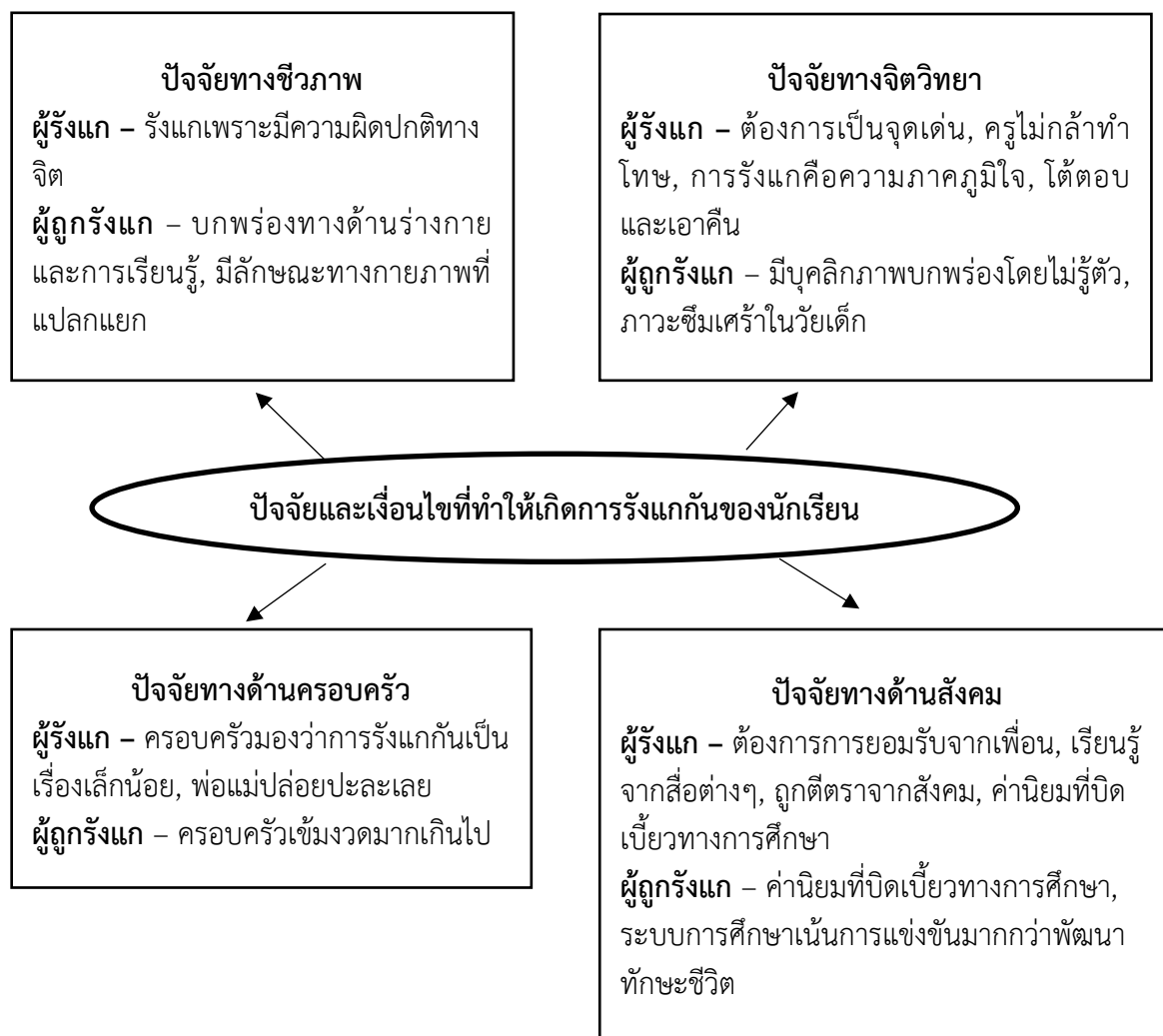
ครูมีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหารังแกกันของเด็กนักเรียน โดยจะต้องแยกแยะระหว่างการแกล้ง การล้อเลียน การรังแกกันให้ออก เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ครูจะต้องไม่นิ่งเฉยหรือมองว่าเป็น เรื่องของเด็ก และสามารถเข้าแทรกแซงได้ จัดทำข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดกฎ กติกาในห้องเรียน โดยที่ครูคอยชี้แนะ หากครูร่วมให้ลงตัวกับข้อโต้แย้งของทุกฝ่าย จะ ช่วยทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดระเบียบสังคม สร้างวินัยเชิงบวกให้กับเด็ก โดยการชี้แนะ แนวทางที่ถูกต้อง คอยส่งเสริมและให้กำลังใจเด็กด้วยความรักและปรารถนาดี นำทักษะชีวิต มาประยุกต์ใช้ในการ เรียนการสอน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือครูต้องมีทักษะการจัดการปัญหาที่ดีและเหมาะสม การลงโทษควร เน้นที่จะปรับพฤติกรรมมากกว่าการใช้ความรุนแรง เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก

3.ด้านผู้ปกครอง

ครอบครัวถือเป็นจุดบ่มเพาะตัวตน ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมแสดงออกของเด็ก ในทุกๆ มิติ เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่อบอุ่น พุดคุย ชี้แนะกันด้วยเหตุผลจะมีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพจิตดี มี ทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทางตรงกันข้ามหากเติบโตมาในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงมีทัศนคติ ว่าการรังแกกันคือเรื่องปกติเป็นส่วนหนึ่งของการเจริญเติบโต ปล่อยปละละเลย ไม่ชี้แนะว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ ควรทำก็จะมีแนวโน้มมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นเพราะเคยชินกับความรุนแรงที่ตนเอง ได้รับ หรือถ้าครอบครัวเข้มงวดกวดขันมากเกินไป ก็จะมีแนวโน้มถูกรังแก เพราะไม่กล้าที่จะสื่อสารหรือบอก พ่อ แม่ เด็กกลุ่มนี้จะมีบุคลิกอ่อนแอ ไม่มั่นใจในตนเอง ขาดทักษะในการแก้ปัญหาซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตใน ระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นแผนภาพ ปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้เกิดการรังแกกัน และเชื่อมโยงไปถึงการแก้ไขปัญหาการรังแกกัน โดยมีแผนภาพดังนี้



รูปภาพที่ 1 สรุปปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการรังแกกัน

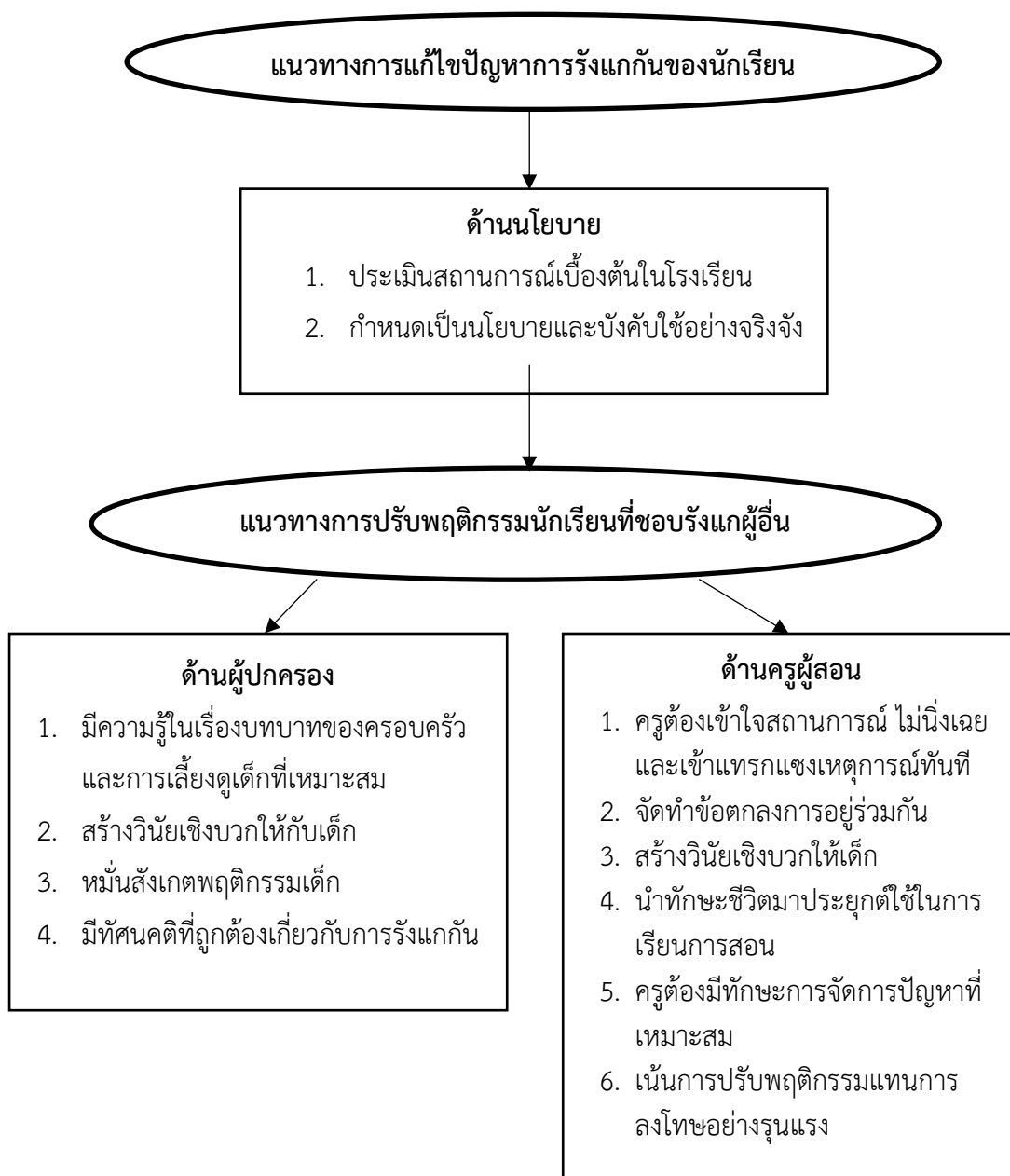
จากรูปภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการรังแกกันของเด็กมี 4 ปัจจัยด้วยกันคือ

- ปัจจัยทางชีวภาพ ส่งผลให้เด็กรังแกผู้อื่นเพราะมีความผิดปกติทางจิต ไม่ว่าจะเป็นโรคสมาธิสั้น หรือมีปัญหาในด้านของการควบคุมตนเอง
- ปัจจัยทางจิตวิทยา ส่งผลให้เด็กรังแกผู้อื่นเพราะ ต้องการเป็นจุดเด่น เนื่องจากขาดการยอมรับจากครอบครัว ทำให้เด็กแสดงออกด้วยพฤติกรรมรุนแรงเพื่อเรียกร้องความสนใจ, เด็กคิดว่าครูไม่กล้าทำโทษ เพราะเด็กมาจากครอบครัวที่ถูกพ่อแม่ตามใจและเลี้ยงดูแบบผิดๆ ไม่อบรมสั่งสอนในสิ่งที่ถูกต้อง, ภาคภูมิใจที่รังแกผู้อื่น เพราะไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง จึงรังแกคนอื่นเพื่อให้รู้สึกดี, ต้องการโต้ตอบและเอาคืน เพราะปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จึงต้องช่วยเหลือตัวเองด้วยการตอบโต้ในลักษณะ

เดียวกัน เพื่อให้อีกฝ่ายหยุดการรังแกนี้ได้ เด็กได้เรียนรู้ว่าสิ่งที่ตนทำมีผลกับอีกฝ่าย ประกอบกับผู้ปกครองสอนให้ตอบโต้ด้วยวิธีเดียวกัน

- ปัจจัยทางด้านครอบครัว มาจากครอบครัวที่มองว่าการรังแกกันเป็นเรื่องเล็กน้อย พ่อแม่จำนวนไม่น้อยที่มีทัศนคติว่าการรังแกกันเป็นเรื่องปกติ ขาดความเข้าใจในสถานการณ์ การรังแกกันว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เด็กต้องเรียนรู้จากเหตุการณ์เหล่านี้ เพื่อที่จะเติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง, พ่อแม่ปล่อยปละละเลย ขาดการกำกับดูแล ขาดการอบรมสั่งสอนและการชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้เด็กไม่มีระเบียบวินัยทำอะไรตามใจตัวเอง หรือในทางกลับกันการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไป ก็ส่งผลให้เด็กเกิดความเครียด จนแสดงพฤติกรรมที่ต่อต้านพ่อแม่ ต่อต้านสังคม นำไปสู่การใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น

- ปัจจัยทางด้านสังคม อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน เนื่องจากเด็กมาจากครอบครัวที่ต่างกันเมื่อต้องมารวมตัวอยู่ด้วยกันในสังคมโรงเรียน จนเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมซึ่งกันและกัน มีทั้งดีและไม่ดี เพื่อให้ได้การยอมรับจากเพื่อน, การเรียนรู้จากสื่อต่างๆ ได้แก่ เกม ละคร ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาการใช้ความรุนแรง, การถูกตีตราจากสังคม ในทุกๆ ครั้งที่เกิดปัญหาการรังแกกัน มักจะตีตราว่าเด็กคนนี้เกเร ชอบแกล้งเพื่อน เด็กก็จะฝังใจว่าตนเองเป็นคนเกเร จึงได้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ อยู่เรื่อย ๆ, ค่านิยมที่บิดเบี้ยวทางการศึกษา เนื่องจากสังคมในยุคปัจจุบันเป็นแบบทุนนิยมทุกอย่าง มีการแข่งขันและแบ่งลำดับชั้นทางสังคมอยู่เสมอ แม้ว่าเด็กจะเติบโตมาในครอบครัวที่แตกต่างกันแต่ก็แบกรับความคาดหวังครอบครัวเหมือนกันนั่นก็คือ จะต้องเรียนเก่ง สอบได้ลำดับที่หนึ่ง ต้องแข่งขันกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน เรียนรู้เนื้อหาวิชาการที่มากกว่าเด็กจะรับไหว ซึ่งค่านิยมที่บิดเบี้ยวทางการศึกษาเหล่านี้ส่งผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมา บางรายอาจจะระบายความกดดันด้วยการแกล้งเพื่อน บางรายอาจจะเก็บกด มีภาวะอ่อนแอจึงถูกเพื่อนรังแกได้ง่าย



รูปภาพที่ 2 สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาและปรับพฤติกรรมนักเรียนที่ขอปรับแกผู้อื่น

จากรูปภาพที่ 2 ได้ว่า การแก้ไขปัญหาการรังแกกันจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ในส่วนของโรงเรียนควรจะสำรวจปัญหาและประเมินสถานการณ์การรังแกกันอยู่เสมอ พร้อมกับกำหนดนโยบายป้องกันการรังแกกันอย่างจริงจัง เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำนโยบายเหล่านี้ไปใช้ ในส่วนของผู้ปกครองและครูผู้สอน บทบาทจะใกล้เคียงกัน แต่ที่สำคัญที่สุดเริ่มจากครอบครัว เพราะถือเป็นสถาบันเริ่มต้นในการบ่มเพาะตัวตนของเด็ก หากหล่อหลอมเด็กด้วยทัศนคติที่บิดเบี้ยว ก็จะส่งผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคมอื่นๆ เป็นวงจรปัญหาที่ไม่สิ้นสุดต่อไป อีกทั้งครูยังต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมและสื่อสารกับผู้ปกครองถึงพฤติกรรมที่ผิดปกติของเด็ก เพื่อที่จะให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็น โดยจะอภิปรายในประเด็นต่างๆ ดังนี้ ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการรังแกกันในโรงเรียนที่เด็กได้พบเจอคือ

1. การล้อเลียนบมด้อยกัน และการใช้คำพูดโต้ตอบทำร้ายซึ่งกันและกัน เนื่องจากเด็กจะได้ยินผู้ใหญ่ใช้คำพูดล้อเลียนด้วยถ้อยคำต่างๆ เช่น อ้วน ดำ จ๋อย เป็นต้น โดยผู้ใหญ่มองว่านั่นคือการหยอกเล่นเพราะความรักความเอ็นดู ทำให้เด็กได้ซึมซับพฤติกรรมเหล่านี้ และติดเป็นนิสัยไปในตอนที่เติบโตขึ้นในส่วนของการใช้คำพูด เด็กเองไม่ได้รับการปลูกฝังหรืออบรมเรื่องการใช้คำพูดในเชิงสร้างสรรค์กับผู้อื่น จึงไม่สามารถแยกแยะได้ว่าคำพูดเหล่านั้นส่งผลกับเพื่อนอย่างไร ทำให้พูดทำร้ายจิตใจเพื่อนโดยไม่รู้ตัว ก่อให้เกิดบาดแผลในใจ สร้างความปวดร้าวให้กับคนฟัง ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กได้จดจำและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่นั้นเอง อธิบายโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมโดย อัลเบิร์ต แบนดูรา (Vaschkama, 2017) ที่กล่าวว่า บุคคลสังเกตตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมออกมาและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบเอาไว้ แต่ไม่ได้แสดงพฤติกรรมนั้นในทันที การที่ผู้ใหญ่ใช้คำพูดล้อเลียนเด็ก เด็กก็จะสังเกตและจดจำว่าเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ และเมื่อมีโอกาสได้พบเจอเพื่อนที่มีลักษณะตรงกับที่ผู้ใหญ่เคยล้อเลียนไว้ ก็จะใช้คำพูดเชิงลบเพื่อนคนนั้นในทันที โดยที่ไม่มีความรู้สึกผิด

2. การมีความคิดว่าเมื่อถูกแกล้งแล้วต้องเอาคืน เด็กบางคนถูกปลูกฝังว่าเคยโดนรังแกมาก่อน จึงต้องแกล้งคนอื่นต่อ ทั้งนี้เป็นเพราะการหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง เพื่อไม่ให้ตัวเองรู้สึกผิดเวลาที่จะรังแกผู้อื่น สอดคล้องกับกลไกการป้องกันตนเองในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Niyomdham, 2015) ที่กล่าวว่า การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) เป็นการหาเหตุผลหรือคำอธิบายต่างๆ มาอ้างอิงการกระทำที่ไม่เหมาะสมของตนเองเพื่อหาความชอบธรรม ลดความเครียด ความวิตกกังวล และความไม่สบายใจของตนเอง

3. การถูกเพื่อนกีดกันออกจากกลุ่ม เด็กต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อน จึงต้องยอมทำพฤติกรรมบางอย่างเพื่อที่จะเข้ากับกลุ่มนั้นให้ได้ เช่น เพื่อนกลุ่มนี้มีฐานะร่ำรวย ทำตัวเป็นหัวโจกเพื่อที่ตนเองจะได้อยู่รอด จึงต้องยอมทำตามเกรงด้วย เพื่อที่จะผ่านการทดสอบในการเข้าร่วมกลุ่ม หรือว่าในห้องเรียนมีการคว่ำบาตรเพื่อนคนหนึ่ง ถ้าไม่อยากโดนมองไม่ดีก็ต้องทำตามสังคมส่วนใหญ่ด้วยทั้งนี้เป็นเพราะเด็กๆ ต้องการเอาตัวรอดจากการถูกรังแกนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการ (Khantee, 2015) เยาวชนวัยรุ่นมักจะกระทำผิดกฎหมายในลักษณะเป็นกลุ่ม และพฤติกรรมดังกล่าว มีลักษณะการกระทำที่ไม่มีจุดมุ่งหมาย แต่เป็นพฤติกรรมที่โหดร้ายและแสดงออกถึงการต่อต้านสังคม โดยจะประพฤติตนตามแนวคิดของกลุ่ม และไม่สนใจว่าการกระทำนั้นได้ทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ทำเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากเพื่อนฝูงและเสริมสร้างสถานะของบุคคลในกลุ่มเยาวชนเข้าด้วยกัน

ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การรังแกกันพบว่ามี 4 ปัจจัยหลักๆ คือ ปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยที่เกิดจากครอบครัว และปัจจัยทางสังคมโดยจะสรุปแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. **ปัจจัยทางด้านชีวภาพ** ส่งผลให้เด็กทำพฤติกรรมรังแกมีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ รังแกคนอื่นเพราะมีความผิดปกติทางจิต ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กเป็นโรคสมาธิสั้น ลักษณะที่เห็นได้ชัดคือไม่อยู่นิ่ง ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนหรือสังคมได้ ใช้ความรุนแรงในการจัดการปัญหา ชอบเล่นกับเพื่อนอย่างรุนแรงจนเพื่อนบาดเจ็บ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการ (Wongupparaj, 2018) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านชีวภาพทำให้ทารกในครรภ์มารดาหรือวัยก่อนคลอดมีความผิดปกติได้ เช่น การมีโรคทางพันธุกรรม การอยู่ในสภาวะแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมส่งผลให้ทารกมีพัฒนาการทางร่างกายที่ผิดปกติ และอาจนำไปสู่ความผิดปกติของพัฒนาการในด้านอื่นๆ

2. ปัจจัยทางจิตวิทยา 1) เด็กมีความต้องการเป็นจุดเด่น เมื่อเด็กได้พบว่าตัวเองมีข้อบกพร่องบางอย่าง หรือการไม่ได้รับความสนใจจากพ่อแม่ ก่อให้เกิดความรู้สึกขาดการยอมรับ ส่งผลให้เด็กมีปมปัญหาในจิตใจ จึงแสดงออกด้วยการเรียกร้องความสนใจ เพื่อชดเชยในสิ่งที่ขาดหาย โดยแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทั้งนี้เป็นเพราะต้องการได้รับการตอบสนอง เพื่อให้คนอื่นมาสนใจ เทียบเคียงได้กับทฤษฎีบุคลิกภาพของ แอดเลอร์ (Sripa, 2019) ที่มองว่ามนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะมีปมเด่นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และถ้าไปไม่ถึงจุดหมาย ไม่บรรลุเป้าหมายตามต้องการ ก็จะเกิดปมด้อย นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้วยการชดเชยความบกพร่องนี้ที่มากเกินไปจนเกินไป 2) เด็กคิดว่าครูไม่กล้าทำโทษ จึงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวที่หนักขึ้น ในบางครอบครัวเลี้ยงดูลูกแบบตามใจมากเกินไป จึงมีแนวคิดที่ว่าครูไม่มีสิทธิ์ที่จะมาว่ากล่าว เขียนตีหรือทำโทษกันได้ และครูเองก็ไม่อยากที่จะมีปัญหากับผู้ปกครอง จึงเมินเฉยหรือไม่ก็ต่อว่าเล็กน้อย เพื่อที่จะไม่เป็นเรื่องใหญ่ จึงไม่ได้จัดการปัญหาอย่างจริงจังจึ่งเท่าไรนัก ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นห่วงชื่อเสียงของทางโรงเรียน ทำให้เด็กที่ชอบใช้ความรุนแรงได้ใจและแก่งัดหนักยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับแนวคิดทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์ (Sripa, 2019) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กที่ถูกเอาใจจนเคยตัว มักจะคิดว่าตัวเองมีอำนาจเหนือทุกคน ชอบที่จะเป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ และปรารถนาที่จะมีอำนาจ จึงมีความเชื่อว่าตัวเองอยู่เหนือผู้อื่น เด็กประเภทนี้จะชอบใช้ความรุนแรงและบงการให้ผู้อื่นต้องทำตามวิธีการของตน 3) รู้สึกว่าการได้รังแกคือความภาคภูมิใจ ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง จึงแก่งัดคนอื่นเพื่อให้ตัวเองรู้สึกดี สอดคล้องกับกลไกการป้องกันตัวในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sripa, 2019) ได้แก่ การระบายไปที่อื่น (Displacement) เป็นการเปลี่ยนเป้าหมาย ระบายความโกรธ ความคับข้องใจไปสู่บุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นต้นเหตุของความโกรธ กระทำไปเพื่อทำให้ตนเองรู้สึกดีขึ้น 4) ต้องการโต้ตอบและเอาคืน เมื่อปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง พวกเขาต้องช่วยเหลือตัวเองด้วยการตอบโต้ในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะทำให้อีกฝ่ายหยุดการรังแกนี้ลง เด็กได้เรียนรู้ว่าสิ่งที่ตนทำมีผลกับอีกฝ่าย ประกอบกับการที่ผู้ปกครองสอนให้ตอบโต้ด้วยวิธีเดียวกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการสนับสนุนให้เด็กคิดว่าความรุนแรงสามารถยุติปัญหาทั้งหมดได้ จึงเกิดเป็นวงจรการรังแกกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด สอดคล้องกับกลไกการป้องกันตัวในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sripa, 2019) ได้แก่ การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับภาวะที่ตนไม่ยอมพบ ไม่ยอมทำ แต่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งนั้นได้ จึงแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาเพื่อให้ตนเองเกิดความมั่นใจ สบายใจ ซึ่งเป็นการหาเหตุผลหรือคำอธิบายต่างๆ มาอ้างอิงการกระทำของตนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับเพื่อลดความเครียด ความวิตกกังวล และความไม่สบายใจของตนเอง

3. ปัจจัยทางด้านครอบครัว เด็กที่ชอบรังแกผู้อื่น 1) มักจะมาจากครอบครัวที่มองว่าการรังแกกันเป็นเรื่องเล็กน้อย พ่อแม่จำนวนไม่น้อยที่มีทัศนคติว่าการรังแกกันเป็นเรื่องปกติเด็กจะต้องเรียนรู้จากเหตุการณ์เหล่านี้ เพื่อที่จะเติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง หากไม่มีการทำร้ายกันจนถึงขั้นบาดเจ็บก็จะมองว่าไม่ใช่เรื่องใหญ่ แค่ออโทษกันเรื่องทุกอย่างก็จะยุติ ทั้งนี้เป็นเพราะยังขาดความเข้าใจในสถานการณ์การรังแกกันว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง สอดคล้องกับข้อค้นพบแนวคิดทัศนคติของ นอร์แมน แอล มุน (Khantee, 2015) ที่กล่าวว่าทัศนคติคือความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสถานการณ์ บุคคล สถาบัน หรือข้อเสนอใดๆ โดยอาจจะต้องยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด ดังนั้น หากเด็กรู้ว่าสิ่งใดสามารถทำได้ เด็กก็จะทำพฤติกรรมนั้นตามทัศนคติที่ได้เรียนรู้จากผู้ปกครอง โดยไม่ได้มองว่าเป็นสิ่งที่ผิดปกติแต่อย่างใด 2) พ่อแม่ปล่อยปละละเลย ขาดการกำกับดูแล ขาดการอบรมสั่งสอนและการชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้เด็กไม่มีระเบียบวินัยทำอะไรตามใจตัวเอง หรือในทางกลับกันการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไปก็ส่งผลให้เด็กเกิดความเครียดจนแสดงพฤติกรรมที่ต่อต้านพ่อแม่ ต่อต้านสังคม นำไปสู่การใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นสอดคล้องกับทฤษฎีการขัดเลาะทางสังคม (Amornlerdwit, 2015) ที่อธิบายว่าเด็ก

จะมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเอง ผู้คนที่ได้พบเจอ และได้รับอิทธิพลโดยตรงจากค่านิยม ความเชื่อของครอบครัวที่เลี้ยงดูมาผ่านภาษาพูดและกิริยาท่าทาง เด็กที่มีพฤติกรรมชอบรังแกผู้อื่นมักจะมากจากครอบครัวที่พ่อแม่ใช้ความรุนแรงกับเด็ก เข้มงวดกวดขันให้อยู่ในกฎระเบียบมากจนเกินไป เมื่อโตขึ้นก็จะหาทางระบายออกด้วยการใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นต่อไป

4. ปัจจัยทางด้านสังคม ส่งผลให้เด็กรังแกผู้อื่นเพราะ 1) เด็กมาจากครอบครัวที่ต่างกัน เมื่อต้องมารวมตัวอยู่ด้วยกันในสังคมโรงเรียน จนเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมซึ่งกันและกัน อาจเป็นพฤติกรรมที่มีทั้งดีและไม่ดี ทั้งนี้เป็นเพราะต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อน สอดคล้องกับทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างของ ซัทเธอร์แลนด์ (Khantee, 2015) ที่กล่าวว่า ความผูกพันกับเพื่อนจะสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และการส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านพฤติกรรมและความเห็น พฤติกรรมดังกล่าว หากเด็กมีความผูกพันกับเพื่อนที่เป็นคนดีก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ดีและเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย แต่ถ้าเด็กมีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดีก็จะมีแนวโน้มเป็นอาชญากรและเห็นด้วยกับพฤติกรรมอาชญากรรม 2) การเรียนรู้จากสื่อต่างๆ ได้แก่ เกม ละคร ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาการใช้ความรุนแรง ซึ่งตรงกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมโดย อัลเบิร์ต แบนดูรา (Vaschkama, 2017) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นจากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบในสภาพแวดล้อม โดยพฤติกรรมของเด็กเกิดจากการสังเกตตัวแบบที่อยู่รอบตัว ตัวแบบที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลกับเด็กมากที่สุดคือพ่อแม่หรือ ผู้เลี้ยงดูนั่นเอง เด็กที่ชอบรังแกผู้อื่นมักจะอยู่ในครอบครัวที่ใช้พฤติกรรมความรุนแรง พูดจាក้าวร้าวใส่กัน ทำให้เด็กซึมซับและแสดงพฤติกรรมเหล่านี้่ออกสู่สังคมภายนอก 3) การถูกตีตราจากสังคม ในทุกๆ ครั้งที่เกิดปัญหาการรังแกกัน จะมีการตีตราว่าเด็กคนนี้เกเร ชอบแกล้งเพื่อน เด็กก็จะกลายเป็นจำเลยสังคม ฝังใจว่าตนเองเป็นคนเกเรและแกล้งเพื่อนตามที่ครูบอก จึงได้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ อยู่เรื่อย สอดคล้องกับทฤษฎีตีตรา (Khantee, 2015) ที่กล่าวว่า การถูกลงโทษ การถูกสังคมกำหนดว่าเป็นคนชั่วหรือคนเลว การถูกคนในสังคมดูถูกและผลักไสไม่ให้เข้าสังคมด้วย กระบวนการเหล่านี้ทำให้บุคคลที่ถูกจับกุมหรือลงโทษเกิดความรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนเลว เป็นคนที่สังคมไม่ต้องการ ได้รับความอับอายความเสื่อมเสีย ทำให้ไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบบุคคลธรรมดาในสังคมได้อีก 4) ค่านิยมที่บิดเบี้ยวทางการศึกษา จากการสำรวจพื้นที่วิจัยพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะดี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับราชการระดับสูง หรือประกอบธุรกิจส่วนตัวที่มีรายได้หลักแสนขึ้นไป ผู้ปกครองที่มีกำลังทรัพย์มากพอ ก็จะนิยมส่งลูกเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนที่มีความพร้อมทั้งในด้านอุปกรณ์การเรียน สื่อการสอน และเทคโนโลยีต่างๆ ที่แตกต่างจากโรงเรียนรัฐบาล อาจกล่าวได้ว่า ค่าเทอมเป็นสิ่งที่กำหนดสังคมให้กับเด็ก การที่เด็กจะมีสังคมหรือค่านิยมที่ดีหรือไม่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระค่าเทอมของผู้ปกครองทั้งสิ้น อีกนัยหนึ่งคือการซื้อสังคมให้กับลูกนั่นเอง การที่เด็กถูกแบ่งแยกด้วยระดับของห้องเรียน ทำให้เด็กมีความคิดและค่านิยมแตกต่างกัน เด็กส่วนใหญ่ในพื้นที่วิจัยที่มีฐานะใกล้เคียงกันก็จะอยู่รวมกลุ่มกัน เป็นการแบ่งแยกคนที่มีไม่เหมือนกับตนเองออกจากกลุ่ม แนวคิดนี้อธิบายได้ด้วยทฤษฎีวิวัฒนาการของ อัลเบิร์ต โคเฮน (Khantee, 2015) ที่มองว่า คนชั้นต่างๆ ในสังคมจะมีค่านิยมและ ความเป็นอยู่ที่ต่างกัน คนชั้นล่างจะถูกเลี้ยงดูให้มีพฤติกรรมแสดงออกตามสัญชาตญาณ มีพฤติกรรมก้าวร้าวเพราะถูกปลูกฝังให้มีความนิยมให้ได้รับความพึงพอใจในระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลอื่นๆ และผลที่จะตามมาในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาการรังแกกันเป็นสิ่งที่มีความช้านาน การจะแก้ปัญหานี้ได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน แนวทางการป้องกันปัญหาการรังแกกันมีหลากหลายวิธีแยกออกเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1. ด้านนโยบาย

1) ประเมินสถานการณ์เบื้องต้นในโรงเรียน ทุกคนต้องเข้าใจว่าการรังแกกันเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ บุคลากรในสถานศึกษาต้องยึดถือคติที่ว่า เด็กนักเรียนทุกคนต้องปลอดภัยในรั้วโรงเรียน การสร้างความร่วมมือและความเข้าใจที่ตรงกันเรื่องการรังแกกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย ลดการรังแกกันได้ เทียบเคียงได้กับแนวคิดของนงเยาว์ แซ่เพ็งแข (Khangpenkhae, 2019) ที่กล่าวไว้ในชุดเครื่องมือออกแบบสังคมโรงเรียนว่า ปัญหาการรังแกกันในโรงเรียนหรือห้องเรียนจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ขึ้นอยู่กับทัศนคติ พฤติกรรมและการจัดการต่างๆ ของครูและบุคลากรในโรงเรียน เมื่อปัญหาการรังแกกันไม่ถูกแก้ไข สถานการณ์นี้จะมีอิทธิพลต่อนักเรียนคนอื่นๆ หลายแบบ เช่น จูงใจให้มีผู้เข้าร่วมการรังแกด้วยมากขึ้น เมื่อเกิดการรังแกบ่อยขึ้น ความรู้สึกผิดก็จะลดลง เพราะเห็นว่าการรังแกเป็นสิ่งที่สามารถทำได้และปัญหาจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างยากที่จะแก้ไขได้

2) กำหนดเป็นนโยบายและบังคับใช้อย่างจริงจัง เมื่อสำรวจสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนควรจะจัดการฝึกอบรมครูเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดการปัญหา และออกเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือมีหลักสูตรที่ช่วยเสริมสร้างให้มีทัศนคติทางบวก มีระบบการดูแลเด็กนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ เริ่มจากการประกาศเจตนารมณ์ให้ทุกคนเข้าใจตรงกันว่า โรงเรียนจะต้องปลอดการรังแกกัน การรังแกไม่ใช่เรื่องปกติและเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ ไม่อนุญาตให้มีการรังแกหรือใช้อำนาจในการข่มเหงผู้อื่น จากนั้นจึงสื่อสารให้ผู้ปกครองได้รับทราบปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการรังแกกัน เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ย่อมรู้จักพฤติกรรมของเด็กได้ดี เป็นการช่วยลดภาระของครูได้อีกด้วย มีการกำหนดเป้าหมายและติดตามผลการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน เมื่อทุกคนเข้าใจและเห็นความสำคัญของปัญหาก็จะร่วมกันสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นการช่วยให้เด็กคุ้นเคยกับการปฏิบัติที่ดี มีทัศนคติเชิงบวกกับเพื่อน ก็จะทำให้บรรยากาศในโรงเรียนดีขึ้นตามลำดับสอดคล้องกับแนวคิดของนงเยาว์ แซ่เพ็งแข (Khangpenkhae, 2019) ที่กล่าวไว้ในชุดเครื่องมือออกแบบสังคมโรงเรียนว่า การรังแกกันของเด็กเกิดขึ้นได้ เพราะโครงสร้างทางสังคม ทำให้เด็กมีโอกาสได้รางวัลตอบแทนในการรังแกคนอื่น เช่น การได้รับการยอมรับจากเพื่อนบางคน การไม่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบบางอย่าง หรือได้รับเงินทองจากการริดไถ เป็นต้น การหยุดยั้งการรังแกกันจึงต้องทำให้เด็กมีโอกาสได้รับรางวัลตอบแทนจากพฤติกรรมการรังแกกันน้อยลง

2. ด้านครูผู้สอน

ครูมีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาการรังแกกันของเด็กนักเรียน โดยจะต้องแยกแยะระหว่างการแกล้ง การล้อเลียน การรังแกกันให้ออก เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ครูจะต้องไม่นิ่งเฉยหรือมองว่าเป็นเรื่องของเด็ก และสามารถเข้าแทรกแซงได้ จัดทำข้อตกลงในการ อยู่ร่วมกันด้วยการเปิดโอกาส ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ กติกาในห้องเรียน โดยที่ครูคอยชี้แนะ หากจุดร่วมให้ลงตัวกับข้อโต้แย้งของทุกฝ่าย เป็นการทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดระเบียบสังคม สร้างวินัยเชิงบวกให้กับเด็ก โดยการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง คอยส่งเสริมและให้กำลังใจเด็กด้วยความรักและปรารถนาดี นำทักษะชีวิต มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายให้เด็กตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้มีความเข้าใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เรียนรู้ที่จะเคารพสิทธิของผู้อื่น เห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการลดความเสี่ยงปัญหาสุขภาพจิตและการทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ได้อีกด้วย และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือครูต้องมี ทักษะการจัดการปัญหาที่ดีและเหมาะสม การลงโทษควรเน้นที่จะปรับพฤติกรรมมากกว่าการใช้ความรุนแรง เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการปรับพฤติกรรม (Chaiyapan, 2014) ที่กล่าวว่า ครูถือได้ว่ามีอิทธิพลในการแก้ไขพฤติกรรมทั้งการให้แรงเสริมบวกหรือแม้แต่การลงโทษสถานเบา พฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ทำเป็น

ปกติหรือไม่ปกติก็ตามย่อมเกิดจากการเรียนรู้ในอดีตทั้งสิ้น ดังนั้น พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมเปลี่ยนแปลงได้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ การปรับพฤติกรรมให้เป็นไปในทางบวกเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์น้อยกว่าการใช้วิธีลงโทษอย่างรุนแรงอีกด้วย

3. ด้านผู้ปกครอง

ครอบครัวถือเป็นจุดบ่มเพาะตัวตน ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมการแสดงออกของเด็ก ในทุกๆ มิติ เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่อบอุ่น พุดคุย ชี้แนะกันด้วยเหตุผลจะมีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพจิตดี มีทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากเติบโตมาในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง มีทัศนคติว่าการรังแกกันคือเรื่องปกติ เป็นส่วนหนึ่งของการเจริญเติบโต ปล่อยปละละเลย ไม่ชี้แนะว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ ก็จะมีแนวโน้มมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นเพราะเคยชินกับความรุนแรงที่ตนเองได้รับ หรือถ้าครอบครัวเข้มงวดกวดขันมากเกินไป ก็จะมีแนวโน้มถูกรังแกเพราะไม่กล้าที่จะสื่อสารหรือบอกพ่อแม่ เด็กกลุ่มนี้จะมีบุคลิกอ่อนแอ ไม่มั่นใจในตนเอง ขาดทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตในระยะยาว ซึ่งตรงกับแนวคิดเรื่อง ตัวแทนในการขัดเกลาทางสังคม (Child and Adolescent Mental Health Rajanagarindra Institute, 2018) ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกและมีความสำคัญในการอบรมมนุษย์ทุกคน โดยทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนบประเพณี กิริยามารยาท เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเติบโตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ดังนั้น เด็กจะมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเองผู้คนที่ได้พบเจอ และได้รับอิทธิพลโดยตรงจากค่านิยม ความเชื่อของครอบครัวที่เลี้ยงดูมาผ่านภาษาพูดและกิริยาท่าทาง หากในวัยเด็กได้รับความกดดันมาก เมื่อโตขึ้นจะหาทางระบายออกด้วยการใช้ความรุนแรง หากเด็กถูกตามใจมาก ก็จะเป็นคนที่เอาแต่ใจตัวเอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นลำบาก เด็กที่มีพฤติกรรมชอบรังแกผู้อื่นมักจะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ใช้ความรุนแรงกับเด็ก เข้มงวดกวดขันให้อยู่ในกฎระเบียบมากเกินไปจนเกินไป

ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหารังแกกันในด้านของผู้ปกครอง ทางโรงเรียนควรจะให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยเริ่มจากการประชุมผู้ปกครองมุ่งเน้นการสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อปัญหารังแกกัน ร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหารังแกกัน ให้ความรู้ในเรื่องบทบาทของครอบครัว ได้แก่ ทักษะการเลี้ยงดู การเลี้ยงดูที่เหมาะสม การสร้างวินัยเชิงบวก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก คอยสังเกตพฤติกรรมของเด็ก หมั่นพุดคุยและสอบถามเรื่องราวต่างๆ ที่โรงเรียน หากพบว่าเกิดปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยง ก็ประสานงานกับครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง ซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงที่เด็กจะมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้ แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคม (Child and Adolescent Mental Health Rajanagarindra Institute, 2018) ที่กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมนั้นสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เพราะเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม ประเพณี ความคิด อุดมการณ์ ทัศนคติ บุคลิกภาพของสมาชิกในสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เนื่องจากมนุษย์เราตั้งแต่คลอดออกมาเป็นทารกจนเติบโต ไม่สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง แต่ต้องอาศัยการขัดเกลาจากตัวแทนต่างๆ คือ ครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น

สรุป

จากการศึกษาสภาพปัญหาการรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนจะเห็นได้ว่าการรังแกกันสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยครูจะพบเจอปัญหาการล้อเลียนปมด้อยกันมากที่สุด รองลงมาจะเป็นการพูดคำหยาบ ใช้คำพูดทำร้ายจิตใจกัน หากมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องจับกลุ่มกันก็จะเจอปัญหา การกีด

กันเพื่อนที่ไม่ชอบออกจากกลุ่มในส่วนของผู้ปกครองมักจะมองว่าเป็นการหยอกล้อเล่นกันของเด็กๆ ถ้าไม่มีความรุนแรงมากก็จะปล่อยไป แต่ถ้าหากมีความรุนแรง เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายก็จะมีการติดต่อพูดคุยกับครูประจำชั้นและเผชิญหน้ากับผู้ปกครองอีกฝ่ายเพื่อทำการเจรจากันโดยครูมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้ แนวทางการแก้ไขปัญหารังแกกันจะไม่สามารถเจาะจงไปที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ แต่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สถาบันแรกที่สำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัวจะต้องเข้มแข็ง เพราะถือเป็นสถานที่ที่บ่มเพาะเด็กขึ้นมา พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะต้องมีความรู้และมีจิตวิทยาในการเลี้ยงดูเด็ก การปรับพฤติกรรม การสอนทักษะชีวิต เพื่อที่จะให้เด็กได้อยู่ในสังคมอื่นได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาการรังแกกันที่ต้นเหตุมากกว่าแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ โดยสร้างความเข้าใจที่ตรงกันให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน มีการฝึกอบรมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครูมีทักษะในการจัดการปัญหาการรังแกกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้หาจุดร่วมกันในการแก้ปัญหา กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน รวมถึงประกาศเป็นนโยบายต่อต้านการรังแกกัน มีมาตรการบังคับใช้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม รวมถึงติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.2 สถานศึกษาควรมีแนวทางในการสร้างความตระหนักรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจกับครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวทางในการดำเนินการ หากพบว่าการรังแกเป็นการกระทำผิดทางกฎหมาย เพื่อเป็นการปกป้องและดูแลผู้ตกเป็นเหยื่อการรังแกได้อย่างทันท่วงที

1.3 ควรจะเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียนทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้ครูอยู่เวรตามจุดเสี่ยง รวมไปถึงตรวจตราตามช่องทางสื่อออนไลน์ที่ถือว่าเป็นจุดเสี่ยงและไม่สามารถมองเห็นปัญหาได้ชัดเจน แต่เป็นพื้นที่ที่สามารถเกิดการรังแกกันได้ตลอดเวลา ครูจึงต้องสังเกตหรือมีเด็กที่ไวใจได้ในการสอดส่องดูแลปัญหาที่เกิดขึ้น โดยต้องมีช่องทางที่หลากหลายให้สามารถรายงานเหตุการณ์ได้อย่างทันท่วงที

1.4 จากผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ยังมองว่าการรังแกกันเป็นเรื่องปกติ จึงทำให้ไม่ได้จัดการปัญหานี้อย่างจริงจัง ดังนั้น ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่มองว่าการรังแกคือปัญหา เป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ รวมถึงต้องมีทักษะการจัดการปัญหาอย่างเหมาะสม เน้นการปรับพฤติกรรมแทนการลงโทษที่รุนแรง

1.5 สถานศึกษาควรเน้นการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก สอดแทรกความรู้และทักษะชีวิตให้กับนักเรียนลงไปในกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ส่งเสริมให้มีการสอดส่องดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.6 โรงเรียนควรประสานงานกับผู้ปกครอง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดูแลและแก้ไขพฤติกรรมของเด็ก ผู้ปกครองควรได้รับความรู้ มีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรังแกกัน ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก การเอาใจใส่ความรู้สึกของเด็กและรับฟังปัญหาอย่างเข้าใจ ไม่ลงโทษเด็กอย่างรุนแรงเกินกว่าเหตุ เพื่อช่วยบรรเทาอากาศในครอบครัวเป็นไปอย่างมีความสุขและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กในการเติบโตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่โรงเรียนเอกชนจังหวัดอื่นหรือที่ใกล้เคียงกันแล้วนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาการแก้ปัญหาการรังแกกันอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถให้ครูนำไปใช้ได้จริง

References

- Amornlerdwit, J. (2015). Socialization. Collection of subject matter liberal arts. (23rd ed). Nontaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Chaiyapan, M. (2014). Psychology: Theory Concept in a Study of Behavioral Modification in the Classroom. Journal of Humanities and Social Sciences (Primary Edition) . Narathiwat University Ratchanakarin, 1(1), 22-32.
- Child and Adolescent Mental Health Rajanagarindra Institute. (2018). A practical guide for preventing and managing bullying in schools. (3rd ed). Bangkok: Beyond Publishing CO.,LTD.
- Khangpenkhae, N. (2019). School social design. (1st ed). Nontaburi: Projects to support participation of children, youth and families.
- Khantee, P. (2015). Criminological Theory : Principle, Research and Policy Implication. (5thed.). Bangkok: S.Charoen Publisher.
- Niyomdham, N. (2015). A Study of Bullying Behavior in Elementary school students to junior high school students in Japan Case study Bullied. Thesis In Japanese Language, (Department of Oriental Affairs Faculty of Humanities). Chiang Mai University.
- Sripa, K. (2019). Criminal Psychology. (1st ed). Nakhonpathom: Phum Publisher.
- Vaschkama, P. (2017). Factors Marketing That a Guardian Uses to Decide Choose the Private School Gives the Descendant Reaches To Study. (Master of Education Thesis). Udon Thani Rajabhat University.
- Weeraburion, J. (2018). Background and Thai Education Management System. Retrieved October 4, 2019 from <http://www.kruinter.com>.
- Wongupparaj, R. (2018). Guidelines Of Social And Emotional Learning To Preventing And Solving Emotional And Behavioral Problems Of Preschoolers. Journal of Education, Faculty of Education). Chulalongkorn University, 19(1), 161-163.